

A r t u r   K o s e c k i

O metodach filozoficznych w Szkole Lwowsko-Warszawskiej

Anna Brożek, Marcin Będkowski, Alicja Chybińska,
Stepan Ivanyk, Dominik Traczykowski, *Antyirracjonalizm. Metody filozoficzne w Szkole Lwowsko-Warszawskiej*, Semper, Warszawa 2020, 624 s.

W ostatnich latach obserwuje się wzrost zainteresowania historią filozofii analitycznej, jej metodami oraz poglądami jej przedstawicieli na naturę filozofii (zob. Beaney 2013; Soames 2003, 2014, 2017; Schwartz 2012). W tym nurcie myślowym, który zdominował XX-wieczną filozofię anglosaską, położono bardzo duży nacisk na to, aby wyrażać myśli w sposób jasny i precyzyjny. Znaczącą formacją intelektualną zaliczaną do tego nurtu była Szkoła Lwowsko-Warszawska. Swoją działalność rozpoczęła w 1895 roku, a zdaniem niektórych zakończyła ją około 1980 roku¹. Przedstawiciele tej szkoły chcieli ująć problemy filozoficzne w klarowny sposób. Aby to uczynić, dążyli do wypracowania odpowiednich narzędzi. Według jednej z obiegowych opinii SLW wyróżniała się stosowanymi na gruncie filozofii metodami (Brożek i in. 2020, s. 21). Jednak w literaturze nie znajdujemy odpowiedniego, całościowego opracowania poświęconego metodologii filozofii SLW. Publikacja *Antyirracjonalizm. Metody filozoficzne w Szkole Lwowsko-Warszawskiej*, zdaniem jej autorów, „ma tę lukę wypełnić, a w każdym razie stanowić przyczynek do rekonstrukcji metodologii filozofii w SLW” (s. 21).

Artur Kosecki, Uniwersytet Szczeciński, Instytut Filozofii i Kognitywistyki, ul. Krakowska 71/79, 71-017 Szczecin; e-mail: artur.kosecki@usz.edu.pl, ORCID: 0000-0002-3486-9404.

¹ Ten rok graniczny jako koniec działalności SLW wskazuje Bogusław Wolniewicz (2016, s. 18–19).

Rozpocznę od omówienia zamysłu książki. Autorzy jako założenie przyjęli obiegowy pogląd, zgodnie z którym członkowie SLW podzielali wspólny fundament metodologiczny (s. 21). Z tego względu autorzy wybrali jako tytuł książki hasło zaproponowane przez Kazimierza Ajdukiewicza: „antyracjonalizm”. Ajdukiewicz utworzył ten termin w celu dokonania charakterystyki postawy filozoficznej członków SLW wobec zagadnień filozoficznych i nie-filozoficznych. W przekonaniu autorów słowo to najlepiej streszcza ideały metodologiczne SLW (s. 19). Zazwyczaj uznaje się, że pojęcie antyracjonalizmu wyznacza dwa ideały: klarowność oraz krytycyzm. Autorzy proponują, w nawiązaniu do prac Jana Woleńskiego (1997, s. 7–8) oraz Ryszarda Kleszcza (2015, s. 101), dołączyć do wspomnianych idei trzeci element – ideę kooperacji, za którą kryje się dyrektywa rzetelnej wymiany myśli. Swoją myśl autorzy uzasadniają tym, że klarowność² i krytycyzm „wykuwają się” najpełniej w ogniu rzetelnej wymiany myśli, a rzetelna wymiana myśli wymaga klarownego i krytycznego sposobu myślenia (Brożek i in. 2020, s. 20).

Warto podkreślić, że wymienione idee, składające się na wspólny fundament metodologiczny SLW, są wyraziste, ale i ogólnikowe, dlatego według autorów mogą mieć one u poszczególnych członków SLW swoją specyficzną realizację (s. 21). Z tego powodu autorzy, dokonując rekonstrukcji metod filozoficznych w ramach Szkoły, dążyli do tego, aby nie przedstawiać ich jako „monolitu” uznawanego przez wszystkich jej reprezentantów. Jako rezultat takiego podejścia, publikacja składa się w dużej części z fragmentów prac samych członków SLW. Taka obszerna prezentacja poglądów umożliwi czytelnikowi uchwycenie podobieństw i różnic w realizacji przez przedstawicieli Szkoły wspomnianych postulatów metodologicznych.

Autorzy podzielili materiał źródłowy na jedenaście rozdziałów. Każdy z nich składa się z dwóch części: „dystynkcji pojęciowych” oraz „fragmentów”. Pierwsza z wymienionych formuł ma charakter wprowadzenia, w którym umieszczone zostają analizy semiotyczne. Natomiast w drugiej znaleźć można wybrane fragmenty cytowanych prac czołowych reprezentantów SLW. Kompozycja każdego rozdziału została tak przemyślana, aby zaproponowane przez autorów dystynkcje pojęciowe umożliwiły wypracowanie ogólnej siatki pojęciowej, pozwalającej na porównanie poglądów filozoficznych członków tej formacji (s. 29). Należy docenić ten wysiłek autorów, bowiem dążenie do opracowania takiej aparatury pojęciowej stanowi zadanie niezwykle trudne, jako że filozofowie SLW wyróżniali się tym, że działali w wielu dyscyplinach filozoficznych i naukowych. Zaprezentowana siatka pojęciowa musi być więc zarazem złożona i interdyscyplinarna.

Tak zaprezentowane rozdziały stanowią dużą zaletę publikacji. Autorzy podkreślają, że kompozycja książki pozwala na odczytanie jej na wiele róż-

---

² Warto zauważyć, że autorzy preferują termin „komunikatywność” zamiast „klarowność”.

nych sposobów, np. w porządku problemowym (zgodnie z porządkiem rozdziałów) lub według klucza osobowego (wyszukując przytoczone fragmenty pism i komentarze dotyczące poszczególnych autorów) (s. 29). Czytelnik, który zajmuje się konkretnym zagadnieniem filozoficznym w ramach SLW, może sięgnąć do rozdziału poświęconego danej kwestii. Jeżeli komuś zależy na twórczości tylko niektórych przedstawicieli SLW, odnajdzie odpowiednie fragmenty zamieszczone w każdym rozdziale. W ten sposób zaprezentowany materiał umożliwi prowadzenie badań na temat SLW zarówno w historyczny, jak i systematyczny sposób.

Dokonując wyboru przedstawicieli SLW do „fragmentów”, autorzy odwołali się do pewnego zabiegu. Chcąc uniknąć trudności związanych z identyfikacją zakresu nazwy „filozof SLW”, dobrali piętnastu filozofów, których powszechnie uważa się za typowych przedstawicieli Szkoły. Są to: Kazimierz Twardowski, Władysław Witwicki, Jan Łukasiewicz, Zygmunt Zawirski, Stanisław Leśniewski, Tadeusz Kotarbiński, Władysław Tatarkiewicz, Tadeusz Czeżowski, Maria Ossowska, Kazimierz Ajdukiewicz, Alfred Tarski, Janina Kotarbińska, Józef M. Bocheński, Izydora Dąmbska oraz Maria Kokoszyńska (s. 26–27).

Metoda wyboru tych przedstawicieli stanowi kolejną zaletę publikacji. Omawiana formacja intelektualna ma długoletnią tradycję, zatem liczba postaci uważanych za jej członków jest duża. Zaproponowani filozofowie reprezentują wiele pokoleń. Dzięki tej propozycji czytelnik ma wgląd w przekrój poglądów w ramach działalności Szkoły na przestrzeni wielu lat.

Pierwsze dwa rozdziały („Koncepcje filozofii w SLW” oraz „Koncepcje logiki w SLW”) mają charakter wprowadzający. Autorzy wskazują w nich na fragmenty, na gruncie których możemy uzyskać odpowiedź na pytanie „czym jest filozofia i logika?” u wybranych przedstawicieli Szkoły. Stanowi to punkt wyjścia dla rozdziału trzeciego („Koncepcje metody i metodologii w SLW”), w którym zawarto już opracowanie poglądów członków Szkoły na metody i metodologię.

Autorzy we wspomnianych rozdziałach poruszają tematykę związaną z metafizyką. Na jej gruncie prowadzi się rozważania na temat natury filozofii oraz jej metod. Próbuje się udzielić odpowiedzi na takie pytania, jak: „czym jest filozofia?”, „po co jest filozofia?” oraz „jak należy uprawiać filozofię?” (zob. Joll 2017). Rozdziały te umożliwiają czytelnikowi uzyskanie ogólnego zarysu poglądów metafizycznych członków SLW. Warto podkreślić, że autorzy pokusili się w „Zakończeniu” książki o podsumowanie najważniejszych idei metafizycznych czołowych przedstawicieli SLW, ale jak sami zauważyli, jest to zaledwie najogólniejsza konkluzja zgromadzonych w książce fragmentów. Mają również nadzieję na to, że książka stanie się impulsem do dalszych, bardziej pogłębionych badań (s. 586).

W następnych rozdziałach autorzy omawiają i wskazują cytaty związane z ideami stanowiącymi dla członków SLW wspólny rdzeń metodologiczny. Najpierw omówiono ideę klarowności („Postulat jasności wypowiedzi w SLW”). Autorzy zauważają, że jest ona charakterystyczna dla SLW, jednak na gruncie Szkoły nie powstała żadna szczegółowa analiza, której rezultatem byłaby odpowiedź na pytanie: „czym właściwie jest jasność?”. Podobnie nie sformułowano odpowiedniego kryterium odróżniania tekstu „jasnego” od „niejasnego” (s. 193). Znajdujemy jedynie u poszczególnych członków SLW przyczynki do analizy pojęcia „jasności” lub analizy pomocnicze związane z użyciem tego terminu. Dlatego autorzy postawili sobie za cel „ustalenie, co na temat jasności wypowiedzi mieli do powiedzenia sztandarowi członkowie Szkoły oraz jakie narzędzia uzyskiwania jasności wypowiedzi uczeni ci zaproponowali” (s. 193).

Kolejny rozdział poświęcono idei krytycyzmu („Postulat należytego uzasadnienia w SLW”). Za ową ideą kryje się postulat, zgodnie z którym „należy żywić i głosić swoje przekonania z siłą nie większą niż na to pozwala ich uzasadnienie” (s. 235). O tej dyrektywie wspominał twórca hasła „antyracjonalizm” – Ajdukiewicz. W pracy *Logistyczny antyracjonalizm w Polsce* pisał:

[...] nie znam mianowicie żadnego polskiego filozofa, który by przyswoił sobie i zaakceptował merytoryczne tezy Koła Wiedeńskiego; pokrewieństwo między niektórymi polskimi filozofami a Kołem Wiedeńskim polega co najwyżej na podobieństwie zasadniczej postawy metodologicznej i pokrewieństwie rozważanych zagadnień. Jako rysy charakterystyczne tej postawy należałoby wymienić: po pierwsze antyracjonalizm, a więc postulat uznawania tylko takich twierdzeń, które są uzasadnione w sposób dostępny kontroli [...] (Ajdukiewicz 1934/2016, s. 146).

Warto podkreślić, że wspomnianej pracy Ajdukiewicza nie znajdujemy w odpowiednich „fragmentach” w tym rozdziale. W powyższym cytacie znajduje się wzmianka o wspólnej postawie członków Koła Wiedeńskiego i SLW. Uwagi poczynione przez Ajdukiewicza mogą stanowić punkt wyjścia do podjęcia badań porównawczych na temat podejścia do zagadnień filozoficznych i niefilozoficznych przez obie wymienione formacje intelektualne.

Następnie autorzy przedstawiają, jak członkowie SLW realizowali ideę kooperacji („Postulat rzetelnej wymiany myśli w SLW”). Trzeba zaznaczyć, że ta idea była ważna dla „ojca-założyciela” SLW – Kazimierza Twardowskiego. Określa ona dla niego „specyfikę filozofii, w której dyskusje odgrywają rolę podobną do eksperymentu w dyscyplinach empirycznych” (s. 290). Dzieje się tak, ponieważ „z jednej strony [...] warunkiem rzetelnej wymiany myśli jest spełnianie, w jak największym stopniu, postulatów jasności wypowiedzi i rzetelnego uzasadniania przekonań. Z drugiej strony upublicznianie naszych myśli – i wystawianie ich na krytykę – zmusza nas do wyrażania ich w sposób jak najjaśniejszy i zapewniania im jak najlepszego uzasadnienia” (s. 285).

Wspomniane idee, stanowiące trzon metodologiczny wspólny członkom SLW, przenikają się (s. 20). Dlatego tak ważne jest ustalenie, jak powinna przebiegać i jakimi zasadami powinna rządzić się dyskusja o charakterze naukowym, gdyż w takiej dyskusji realizują się idee klarowności oraz krytycyzmu. Taki rodzaj dyskusji trafnie oddaje hasło zaproponowane przez Twardowskiego – „naukowy krytycyzm”. Zgodnie z opinią Twardowskiego naukowy krytycyzm „powinien nas uchronić od wszelkich uprzedzeń i formułek, z góry narzuconych lub dobrowolnie przyjętych” (s. 290–291).

Rozdziały poświęcone postulatom składającym się na rdzeń metodologiczny SLW zostały opracowane w sposób bardzo skrupulatny. Przekonująco ilustrują one tytułowy antyirracjonalizm Szkoły. Ukazują także, jak omawiane idee były realizowane u poszczególnych filozofów. Dla przykładu można przywołać postulat jasności, który „jest chyba najbardziej znanym elementem programu filozoficznego Twardowskiego” (s. 208).

Twardowski postawił w artykule *O jasnym i niejasnym stylu filozoficznym* następującą tezę: „tekst jest niejasny, gdy nie pozwala na ustalenie, jakie są wyrażane w nim myśli” (s. 210). Autorzy uważają, że ową tezę można rozumieć następująco: „kto niejasno pisze, ten NIE UMIE jasno myśleć” (s. 210). Twardowski sprowadził więc jasność do umiejętności klarownego wyrażania myśli.

Natomiast jego uczeń, Władysław Witwicki, zrelatywizował pojęcie jasności do osoby, a mianowicie: „coś jest jasne dla kogoś, a nie – po prostu” (s. 211). Witwicki napisał w nieopublikowanym liście do Twardowskiego z 1919 roku: „Z pojęciem niejasności mam pewien kłopot, bo mi się czasem pytanie nasuwa, czy czasem to, co dla mnie niejasne, nie jest jasne dla autora albo i nie autora x. [...] On powiada, że to jasne; ja że nie. Jeden z nas się myli” (s. 211). Według autorów przytoczoną uwagę Witwickiego dotyczącą niezbędności relatywizacji jasności do osoby można uznać za zawołowaną krytykę radykalnego stanowiska Twardowskiego w kwestii jasności (s. 211). W ten sposób opracowane „fragmenty” stanowią obiecujący materiał do dalszych badań porównawczych w ramach omawianej formacji intelektualnej.

W kolejnej części monografii przedstawiono trzy procedury metodologiczne, typowe zdaniem autorów dla badań filozoficznych prowadzonych w SLW (s. 28). Najpierw została omówiona analiza pojęciowa („Analiza pojęć w SLW”). Według autorów metoda ta „była obecna w filozofii od jej zarania, ale filozofowie SLW osiągnęli w jej uprawianiu prawdziwe mistrzostwo” (s. 566). Warto podkreślić, że George E. Moore, uważany powszechnie za jednego z ojców-założycieli filozofii analitycznej, korzystał z tej metody oraz wskazał na jej problemy metodologiczne – na tzw. paradoks analizy. Zgodnie z tym rozumowaniem, jeżeli analiza pojęciowa została przeprowadzona w poprawny sposób, przybiera ona postać zdania analitycznego. Jeżeli jednak została ujęta w takiej postaci, należy stwierdzić, że człon analizowany i człon ana-

lizujący muszą być synonimiczne. Wobec tego przeprowadzona analiza nie jest informatywna, lecz trywialna. Nawiązując do opisanego paradoksu, warto wspomnieć, że autorzy nie wskazali tego, jak członkowie SLW radzili sobie z jego konsekwencjami. Brakuje odpowiednich uwag w tej kwestii zarówno w części rozdziału poświęconej „dystynkcjom pojęciowym”, jak i w „Zakończeniu”, gdzie autorzy zawarli rekonstrukcję procedur stosowanych w SLW do problematyki filozoficznej.

Drugą opisaną przez autorów procedurą metodologiczną jest parafraza („Parafraza w SLW”). Metoda ta była często używana przez reprezentantów Szkoły. Znany z jej wykorzystywania był Ajdukiewicz, który zastosował parafrazę semantyczną między innymi do wykazania błędności stanowiska idealizmu transcendentnego. Zaletą omawianego rozdziału jest przywołanie licznych rozróżnień pojęciowych przeprowadzonych w ramach SLW, a związanych z metodą parafrazy. Zauważono na przykład, w części poświęconej „dystynkcjom pojęciowym”, że można wyróżnić różne typy parafrazy, np. parafrazę treściową i zakresową, parafrazę wewnątrzjęzykową i międzyjęzykową, parafrazę metajęzykową. Natomiast w części poświęconej „fragmentom” ukazano, że można wyróżniać także np. parafrazę reistyczną (Kotarbiński), interpretację jako parafrazę (Czeżowski) czy parafrazę jako dehipostazowanie (Bocheński).

Należy zwrócić uwagę, że w rozdziale dotyczącym parafrazy, we fragmentach poświęconych Alfredowi Tarskiemu zawarto cytaty związane z dokonaną przez niego eksplikacją pojęcia prawdy (s. 434–436). Warto podkreślić, że filozofowie, którzy otwarcie pisali o używaniu przez siebie parafrazy (np. Ajdukiewicz), stosowali tę metodę do zdań lub złożonych fraz. Natomiast procedura eksplikacji dotyczy właściwie pojęć. Przykładowo, znany teoretyk tej metody, Rudolf Carnap, użył jej, aby wyeksplikować termin „prawdopodobieństwo” dla logiki indukcyjnej (zob. Carnap 1950/1962). Na podstawie tych uwag można przyjąć, że pojęcia poddaje się eksplikacji, natomiast zdania – parafrazuje się. Nawet autorzy, dokonując w „Zakończeniu” rekonstrukcji procedury parafrazy, podkreślili, że parafrazie poddaje się tezy filozoficzne, a zatem złożone frazy (s. 568–569).

W omawianym rozdziale warto było pokazać, że eksplikację można uznać za metodę pomocniczą w procedurze dokonywania parafraz. Wspomnianą metodę znajdujemy w rozprawie Ajdukiewicza *Problemat transcendentnego idealizmu w sformułowaniu semantycznym* (1937)³. W pracy tej czytamy: „Terminy «świadomość w ogóle», «podmiot transcendentálny», wprowadzone przez Kanta, nie posiadają jednak u niego – przynajmniej o ile mi wiadomo – zupełnie jasnego sensu” (Ajdukiewicz 1937/2006, s. 271–272). W artykule Ajdukiewicz podjął się eksplikacji pojęć należących do terminologii kantowskiej. Wolno uznać, że zabieg ten ma charakter przygotowawczy, ponieważ

---

³ Ajdukiewicz nie pisał wprost o tym, że stosuje eksplikację jako metodę pomocniczą.

dzięki tej eksplikacji Ajdukiewicz mógł zaproponować parafrazę tezy idealizmu transcendentnego. Obszerny cytat ze wskazanej publikacji znajduje się w „fragmentach” dotyczących parafrazy u Ajdukiewicza, lecz brakuje tam uwagi przytoczonej powyżej.

Następnie autorzy opisują procedurę aksjomatyzacji oraz przybliżają zastosowanie narzędzi formalnych do problemów filozoficznych w ramach SLW („Aksjomatyzacja i formalizacja w SLW”). Przy okazji zauważają, że rozdział ten interferuje treściowo z poprzednimi: „aksjomatyzacja i formalizacja służyć mogą zarówno analizie i (re)konstrukcji pojęć, jak i analizie i (re)konstrukcji twierdzeń (parafrazie)” (s. 443). Według autorów wyróżnione przez nich w publikacji metody, takie jak analiza pojęć, parafraza twierdzeń i aksjomatyzacja teorii, wchodzą w różne związki i uzupełniają się nawzajem. Dlatego pomysł, żeby opisać i opracować materiał źródłowy poświęcony tym trzem procedurom metodologicznym, należy uznać za udany – zwłaszcza że ideały stanowiące rdzeń metodologiczny Szkoły, czyli jasność, krytycyzm oraz dyrektywa rzetelnej wymiany myśli, znajdują swoją realizację właśnie w tych metodach i procedurach.

W ostatnich dwóch rozdziałach autorzy postanowili zbadać metody uprawiania historii filozofii w SLW („Koncepcje i metody historycznofilozoficzne w SLW”) oraz zagadnienia dotyczące metod dydaktycznych filozofii i logiki („Metody dydaktyczne w SLW”). Szkoła wyróżniała się na tle innych nurtów w filozofii analitycznej tym, że jej przedstawiciele traktowali historię filozofii przychylnie (s. 469). Autorzy dostrzegają jednak w tym podejściu cechy szczególne (s. 28). Filozofowie SLW oceniali bowiem krytycznie to, „co do tej pory w filozofii zrobiono” (s. 493). Dążyli oni do tego, aby problemy filozoficzne czy teorie metafizyczne przedstawić w jak najbardziej klarowny sposób, czyli zgodnie z ideami metodologicznymi Szkoły. Skupiali się na języku, jakim wyrażano zagadnienia filozoficzne, doskonalili narzędzia i metody historyczne. Jak podkreślają autorzy, Twardowski stworzył pewien paradygmat uprawiania historii filozofii: „w myśl tego paradygmatu należy wysłowić rekonstruowaną myśl tak jasno, jak to możliwe, zrozumieć ją lepiej niż rozumiał autor i wyrazić ją w języku współczesnym” (s. 572).

Rozdział poświęcony poglądom na historię filozofii oraz metodom jej uprawiania stanowi doskonałe uzupełnienie dotychczasowego stanu wiedzy na ten temat, ponieważ w literaturze brakowało odpowiedniego opracowania. Świadczy on także o tym, że autorzy potraktowali zagadnienie metod w SLW szeroko i dążyli do uwzględnienia jak największej liczby materiałów dotyczących tej problematyki.

Szkoła Lwowsko-Warszawska znana jest nie tylko z dążenia do ścisłości i klarowności w ujmowaniu zagadnień filozoficznych i niefilozoficznych. Jej przedstawiciele kładli także duży nacisk na wykształcenie logiczne i stosowanie logiki w filozofii (s. 524). Ujmując to słowami Ajdukiewicza, dbali oni o „sprawność logiczną” studentów i uczniów, polegającą na „umiejętności jasnego, od-

powiedzialnego i uporządkowanego formułowania swych myśli, na zdolności poprawnego uzasadniania swych twierdzeń i wysnuwania swych myśli” (Ajdukiewicz 1955/1965, s. 196). O tym, że członkowie SLW zwracali uwagę na kształtowanie kultury logicznego myślenia w edukacji, świadczą podręczniki, które zostały przez nich napisane. Są to na przykład *Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk* Kotarbińskiego czy *Logika pragmatyczna* Ajdukiewicza, których fragmenty także zostały w książce wykorzystane.

Publikację zamyka „Zakończenie” oraz krótkie biografie uwzględnionych w książce przedstawicieli SLW. W „Zakończeniu” autorzy stawiają pytanie: „Co wnieśli członkowie SLW do metodologii filozofii?” (s. 564). Następnie podkreślają: „Odpowiedzi na to właśnie pytanie staraliśmy się dostarczyć w niniejszej książce” (tamże). Wydaje się, że chcąc udzielić odpowiedzi na to pytanie, powinno się przeprowadzić analizy porównawcze z filozofami z innych nurtów myślowych oraz wskazać inne możliwe rozwiązania problemów metodologicznych dotyczących metod opisanych w ramach SLW, wspominając np. o „paradoksie analizy”. We wstępie do książki zawarto krótkie podsumowanie stanu prac nad metodologią filozofii. Pojawiają się tu takie tytuły, jak *An Introduction to Philosophical Methods* (Daly 2010), *An Introduction to Metaphilosophy* (Overgaard, Gilbert, Burwood 2013) czy opracowania o charakterze przeglądowym i encyklopedycznym: *The Palgrave Handbook of Philosophical Methods* (Daly 2015), *Oxford Handbook of Philosophical Methodology* (Cappelen, Gendler, Hawthorne 2016) oraz *The Cambridge Companion to Philosophical Methodology* (D’Oro, Overgaard 2017).

Opracowując i dokumentując źródła, autorzy mogli byli odwołać się do powyższych prac. Jednak książka ze wspomnianymi rekonstrukcjami stanowi dobry przyczynek do rozpoczęcia takich badań porównawczych. Autorzy są tego świadomi, ponieważ piszą: „z pewnością wyłaniająca się z poszczególnych rozdziałów odpowiedź na tak postawione pytanie nie jest wyczerpująca. Mamy jednak nadzieję, że chociaż częściowo wypełnia lukę w dotychczasowym obzarye wkładu członków SLW do metodologii filozofii” (s. 564).

Abstrahując od krytycznych i polemicznych uwag, warto zauważyć, że *Antyirracjonalizm* stanowi doskonałe kompendium wiedzy na temat metafizologii i metod stosowanych w SLW. Umożliwia całościowe spojrzenie na poglądy członków SLW w rozmaitych sprawach. Postawione w pracy cele zostały przez autorów zrealizowane i mimo kilku zastrzeżeń uważam, że jest to wartościowa pozycja. Publikacja stanowi dogodny punkt wyjścia do dalszych badań i analiz porównawczych. Jak autorzy zauważyli w podsumowaniu: „W ostatnich dwudziestu latach zrobiono już jednak dużo w celu udostępnienia i popularyzacji osiągnięć Szkoły, a wypełnienie pozostałych luk jest tylko kwestią czasu. Wkrótce nie będzie już żadnych wyraźnych powodów do milczenia na temat wkładu Twardowskiego i jego uczniów do tradycji analitycznej” (s. 586). Prezentowana książka jest kolejnym ważnym krokiem w celu

uzupełnienia luki w literaturze na temat znaczenia SLW dla całego nurtu analitycznego w filozofii.

Bibliografia

- Ajdukiewicz K. (1934/2016), *Logistyczny antyirracjonalizm w Polsce*, w: A. Brożek, A. Chybińska (red.), *Fenomen Szkoły Lwowsko-Warszawskiej*, Lublin: Academicon.
- Ajdukiewicz K. (1937/2006), *Problemat transcendentального idealizmu w sformułowaniu semantycznym*, w: tenże, *Język i poznanie*, t. I, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Ajdukiewicz K. (1955/1965), *O potrzebie usługowego kursu logiki w programach studiów uniwersyteckich*, w: tenże, *Język i poznanie*, t. II, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Beane M. (red.) (2013), *The Oxford Handbook of the History of Analytic Philosophy*, Oxford: Oxford University Press.
- Cappelen H., Gendler T., Hawthorne J. (red.) (2016), *Oxford Handbook of Philosophical Methodology*, Oxford: Oxford University Press.
- Carnap R. (1950/1962), *The Logical Foundations of Probability*, Chicago: The University of Chicago Press.
- Daly Ch. (2010), *An Introduction to Philosophical Methods*, Peterborough: Broadview.
- Daly Ch. (red.) (2015), *The Palgrave Handbook of Philosophical Methods*, Basingstone: Palgrave Macmillan.
- D'Oro G., Overgaard S. (red.) (2017), *The Cambridge Companion to Philosophical Methodology*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Joll M. (2017), *Metaphilosophy*, w: J. Fieser, B. Dowden (red.), *Internet Encyclopedia of Philosophy*, <https://iep.utm.edu/con-meta/> [04.10.2020].
- Kleszcz R. (2015), *Metoda i wartości. Metafilozofia Kazimierza Twardowskiego*, Warszawa: Semper.
- Overgaard S., Gilbert P., Burwood S. (red.) (2013), *An Introduction to Metaphilosophy*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Schwarz P. (2012), *A Brief History of Analytic Philosophy: From Russell to Rawls*, Oxford: Wiley-Blackwell.
- Soames S. (2003), *Philosophical Analysis in the Twentieth Century*, vol. I: *The Dawn of Analysis*, vol. 2: *The Age of Meaning*, Princeton: Princeton University Press.
- Soames S. (2013), *The Analytic Tradition in Philosophy*, vol. 1: *The Funding Giant*, Princeton: Princeton University Press.
- Soames S. (2017), *The Analytic Tradition in Philosophy*, vol. 2: *A New Vision*, Princeton: Princeton University Press.
- Woleński J. (1997), *Szkoła Lwowsko-Warszawska w polemikach*, Warszawa: Scholar.
- Wolniewicz B. (2016), *Mój obraz Szkoły lwowsko-warszawskiej*, w: A. Brożek, A. Chybińska (red.), *Fenomen Szkoły Lwowsko-Warszawskiej*, Lublin: Academicon.